

AUTOR

dr Stefan Kurinia

s.kurinia@akademia.mil.pl

Wydział Zarządzania i Dowodzenia, ASzWoj

WSPÓŁPRACA GOSPODARCZO-OBRONNA PAŃSTW UNII EUROPEJSKIEJ

*Słowa kluczowe: Unia Europejska, współpraca, obronna, Europejska
Agencja Obrony, EDA*

Wprowadzenie

Warunki do współpracy gospodarczo-obronnej państw Unii Europejskiej (UE) zaistniały już w chwili powstania w Europie pierwszej po II wojnie światowej wspólnoty gospodarczej, jaką była Europejska Wspólnota Gospodarcza. Sprzyjało jej też powstanie północno-atlantyckiego sojuszu militarnego NATO. Trzeba jednak pamiętać, że te organizacje to sojusze suwerennych państw, których niepodległość po części wyraża się niezależną polityką zakupów uzbrojenia, niezależnymi siłami zbrojnymi z własną organizacją i doktryną wojskową, a także poprzez utrzymywanie niezależnego potencjału przemysłu obronnego. Niezależność militarna państw prowadziła do zjawiska duplikacji sił i środków obronnych.

W latach siedemdziesiątych NATO posiadało w Europie Środkowej 40 typów ciężkich dział, 30 typów rakiet przeciwczołgowych, 23 typy samolotów bojowych, 7 typów podstawowych czołgów, 6 typów rakiet krótkiego zasięgu, 5 typów rakiet średniego zasięgu. Smith uważał, że NATO mogłoby mieć więcej wyposażenia, a zatem większą siłę obronną przy tych samych wydatkach, gdyby wyeliminowana została duplikacja uzbrojenia¹. Wymagało to wprowadzenia do wyposażenia wojsk państw sojuszu standardowego uzbrojenia. Standaryzacja to procesy, w których państwa ściślej współpracują w rozwoju, produkcji i zakupach wyposażenia wojskowego. Procesom tym powinna towarzyszyć standaryzacja zasad taktyki wykorzystującej standardowe uzbrojenie. Niezbędna też powinna być integracja, rozumiana jako ściślejsza koordynacja sił zbrojnych państw NATO, poprzez rozwijanie wspólnych lub zgodnych procedur w dziedzinie dowodzenia i logistyki, dalsze scalanie wojskowych struktur kierowania

¹ D. Smith, *The Defence of Realm in the 1980's*, Croom Helm, London, 1980, s. 187.

i koordynowania narodowych zakupów obronnych, szczególnie terminów realizacji i wymagań operacyjnych. Standaryzacja i integracja to połączone procesy. Korzyści, jakie mogą wynikać z tych procesów, to:

- wydłużenie serii produkcyjnej, które mogłoby zredukować koszt jednostkowy,
- bardziej efektywne programy badawczo-rozwojowe,
- bardziej efektywne i o większych zdolnościach siły zbrojne².

Umiarkowaną wersją standaryzacji jest interoperacyjność (interoperability). Przykładem interoperacyjności mogą być brytyjskie pododdziały artylerii, które będą uzupełniać amunicję u duńskich sąsiadów; niemieckie samoloty lądujące na belgijskich lotniskach, tankujące i uzupełniające amunicję itp. Powodzenie standaryzacji i efekty oszczędnościowe zależą od współpracy gospodarczej, jaką podejmą poszczególne państwa.

Rodzaje współpracy gospodarczo-obronnej

Polityka współpracy gospodarczej, jaką prowadzą poszczególne państwa, może przyjąć jedną z czterech podstawowych opcji:

1. całkowita niezależność,
2. zakupy po najniższej cenie,
3. produkcja licencyjna i podział produkcji,
4. międzynarodowe programy.

Całkowita niezależność jest najbardziej kosztowna. W Europie oznacza to ponoszenie przez państwo ogromnych kosztów badań i rozwoju oraz niewielką skalę produkcji.

Zakupy po najniższej cenie mogą być realizowane zarówno na rynku krajowym, jak i na zagranicznych. Mogą być zorganizowane w formie wyboru konkurencyjnych ofert zawierających cenę, warunki taktyczno-techniczne i datę dostawy. Oferty mogą dotyczyć całkowicie nowego uzbrojenia będącego w fazie projektowania lub rozwoju już istniejącego.

Produkcja licencyjna i podział produkcji wiąże się z całkowitym lub częściowym udziałem przemysłu krajowego w produkcji uzbrojenia innego państwa. Uważa się, że wynikiem tej opcji są wyższe koszty jednostkowe, niż gdyby całą produkcję zakupić bezpośrednio od oryginalnego wytwórcy. Wyższe koszty mogą wynikać z mniejszej skali produkcji, dublowania narzędzi i transferu technologii. Występuje też opłata licencyjna, która może wynieść ok. 10% ceny sprzedaży. Z drugiej strony produkcja licencyjna może zaoszczędzić znaczące nakłady na badania i rozwój. Unika się problemów z bilansem płatniczym, zapewnia pracę

² Tamże, s. 189.

wykwalifikowanej sile roboczej, zachowuje krajowy przemysł obronny. Możliwe są także korzyści z dostępu do zaawansowanych technologii.

Międzynarodowe programy obejmują zarówno rozwój, jak i produkcję. Wspólny projekt mogą realizować dwa państwa lub więcej, wskazując przedsiębiorstwa, które wezmą w nim udział lub udział ten może być ustalony na zasadach komercyjnych. Wspólne projekty wydają się najbardziej odpowiednie do standaryzacji. Dzięki nim nie występuje dublowanie nakładów na badania i rozwój oraz wykorzystywany jest efekt ekonomii skali. Jest też dodatkowy efekt polegający na zachowaniu krajowego przemysłu obronnego, wykorzystaniu zaawansowanych technologii i produkowaniu bardziej konkurencyjnego wyrobu na rynkach eksportowych. Są też i koszty. Każdy z partnerów może wymagać pewnych modyfikacji, które zwiększą koszty badań i rozwoju i zredukują korzyści z dużej skali produkcji. Państwa będą domagać się też „uczciwego udziału” w każdym sektorze zaawansowanych technologii i mogą nalegać na dublowanie linii końcowego montażu. Chociaż ostatecznie międzynarodowa współpraca nie wydaje się idealnym przypadkiem, to w porównaniu z programami narodowymi mogą wystąpić oszczędności kosztu jednostkowego.

Na początku lat sześćdziesiątych państwa Europy Zachodniej uświadomiły sobie, że jeśli chcą konkurować ze Stanami Zjednoczonymi w niektórych zaawansowanych dziedzinach, to będzie konieczny ogromny wzrost zdolności produkcyjnej. Uświadomiono sobie też, że żadne z tych państw nie będzie w stanie samo finansować wzrostu produkcji, a jego rynek nie będzie mógł go wchłonąć.

Dla współpracy gospodarczo-obronnej państw UE charakterystyczne było na początku to, że pierwsze wspólne projekty podyktowały potrzeby przemysłu. Kooperacja wymuszona była potrzebą stworzenia zdolności do wykorzystywania zaawansowanych technologii. Udział W. Brytanii i Francji we wspólnych projektach wniósł zmianę w naturze współpracy. Dla obydwu państw wspólna produkcja zbrojeniowa postrzegana była jako sposób utrzymania własnych niezależnych potencjałów produkcyjnych w obliczu rosnących potrzeb zasobowych. Wbrew oczekiwaniom okazało się, że koszty międzynarodowych projektów mają tendencję do zwiększania się bardziej niż koszty projektów narodowych. Podstawową przyczyną według M. Kaldor były trudności w osiągnięciu wspólnych ustaleń i w nieefektywnych uzgodnieniach podziału pracy. Dążenie do sprawiedliwego podziału pracy powodowało powielanie linii produkcyjnych u każdego uczestnika projektu. I chociaż międzynarodowe projekty mogą obniżyć potencjał badawczy i rozwojowy o 35%, to przyczyną ogólnego wzrostu kosztów wspólnego projektu był, zdaniem autorki, brak redukcji

ogólnej zdolności produkcyjnej będącej zwykłą sumą zdolności produkcyjnych wszystkich uczestników projektu³.

Od lat siedemdziesiątych w wielu krajach czynione były wysiłki, by zakupom uzbrojenia za granicą towarzyszyło kompensowanie przez dostawcę strat związanych z rezygnacją z zamówień dla krajowego przemysłu zbrojeniowego. Zwykle pod pojęciem rekompensat rozumie się zatrudnienie o określonej wielkości, jakie dostawca daje przedsiębiorstwom państwa dokonującego zakupu uzbrojenia z tytułu niewykorzystywania własnych mocy produkcyjnych. Określenie wielkości rekompensaty jest trudne, ponieważ w różnych krajach są różne kryteria ustalania zakresu kompensowania strat w związku z realizowaną transakcją. K. Hartley i S. Martin zwracają uwagę na potrzebę wyróżnienia rekompensat bezpośrednich i pośrednich⁴.

Bezpośrednie rekompensaty wiążą się z produktami i usługami dla uzbrojenia i sprzętu wojskowego, który jest nabywany. Przykładem bezpośrednich rekompensat może być sytuacja, gdy Brytyjczycy, kupując amerykański samolot, będą produkować do niego mechanizm podwozia.

Pośrednie rekompensaty nie są związane z nabywanym wyposażeniem wojskowym, np. Hiszpania przeznaczyła część rekompensaty za straty wynikłe z zakupu amerykańskich samolotów F18 na rozwój turystyki krajowej. Pośrednie rekompensaty mogą obejmować inwestycje i wymianę wzajemną, taką jak barter, wzajemne zakupy i odkupywanie wyposażenia obronnego.

Dokonuje się też rozróżnienia na rekompensaty polegające na nabywaniu dóbr lub inwestowaniu w kraju, który dokonuje zakupów obronnych. Jeśli jest to biedny, mały kraj lub taki, który produkuje niewiele dóbr, to główną część rekompensat stanowią będą inwestycje. Tak było w przypadku sprzedaży przez Brytyjczyków samolotów F16 do Arabii Saudyjskiej.

Obecnie obserwuje się rosnące zainteresowanie współpracą gospodarczo-obronną na szczeblu międzynarodowym w dziedzinie rozwoju technologii. Wynika to z ogromnej roli jaką odgrywa rozwój i wykorzystanie światowej klasy technologii w tworzeniu potencjału militarnego państwa. W dobie niepewnych i zróżnicowanych zagrożeń wyrafinowane technologie odgrywają kluczową rolę. Priorytetem staje się dla rządów określenie technologii, które powinny być rozwijane, aby zapewnić suwerenność i konkurencyjność przemysłu obronnego.

Rozwój technologii ma szczególne znaczenie dla:

- sprostania wyzwaniom obronnym,

³ M. Kaldor, *European Defence Industries – National and International Implications*, ISIO Monographs, vol. 1, no. 8, s. 40.

⁴ K. Hartley, S. Martin, *UK Firms' Experience and Perceptions of Defence Offsets: Survey Results*, Defence and Peace Economics, vol.6, 1995, s. 125.

- dostarczania efektywnych kosztowo zdolności obronnych,
- przeciwdziałania obecnym i przyszłym zagrożeniom,
- tworzenia efektywnego systemu zaopatrzenia,
- wspierania konkurencyjności narodowego przemysłu.

W W. Brytanii, doceniając rolę technologii, rząd opracował 10-letnią strategię rozwoju technologii⁵, która ma zwiększyć inwestycje rozwojowe w sektorze publicznym i prywatnym. Dokonując innowacji poprawia się jakość uzbrojenia i wyposażenia, zwiększa się zdolności bojowe sił zbrojnych i wpływa na wyniki eksportu obronnego. W celu sprostania oczekiwaniom sił zbrojnych zwraca się w tej strategii szczególną uwagę na:

- technologie, które mogą być od razu wdrożone, bezpośrednio przynosząc efekty militarne;
- technologie, które mogą wpłynąć na poszerzenie wielkości dostaw;
- technologie, w których W. Brytania ma przewagę konkurencyjną i musi ją utrzymać;
- technologie, które oceniane są jako mające rosnące znaczenie dla obronności.

Rząd brytyjski podjął decyzję o zwiększeniu wydatków na rozwój technologii do 2,5% PKB w 2014 roku. Stwierdzono, że w przemyśle brytyjskim brakuje pracowników naukowo-badawczych. Przemysł zgłasza brak 41% inżynierów, 32% techników, 28% menedżerów i naukowców⁶. Statystyki OECD mówią, że w W. Brytanii jest 5,5 pracowników naukowo-badawczych na 1000 zatrudnionych osób w porównaniu do Francji: 7,1, USA: 8,6 i Finlandii 15,8 (średnia wartość w OECD wynosi 6,5)⁷. Dodatkowo zauważono, że od 1997 do 2004 roku zmalał nabór studentów na kierunkach: matematyka, fizyka, chemia, biologia i nauki komputerowe o 7,5% przy i tak niskim zainteresowaniu tymi kierunkami⁸. Brakuje fachowców od integracji systemów, posiadających głęboką wiedzę technologiczną na światowym poziomie. Ta sytuacja zmusiła rząd brytyjski do rozszerzenia zaplecza rozwojowo-technologicznego. Odstępuje się obecnie od planowania wyłącznie resortowych badań, zachęcając przemysł i uczelnie wyższe do konkurowania o programy rozwojowe. W 2003 roku 90% tematów badawczych było realizowanych przez agencje rządowe, takie jak: Dstl (Defence science and technology laboratory - Wojskowy Instytut Naukowo-Techniczny) i QinetiQ (przemysłowy Instytut Naukowy). Do 2010 roku przewiduje się, że tylko 35% tematów badawczych będzie realizowanych przez Dstl, a o pozostałe będą

⁵ *Science & Innovation Investment Framework 2004-2014*, HM Tresury.

⁶ *EEF South Employer Survey, 2003*.

⁷ *Strategic Science provision in English Universities*. HOC Select Committee on Science and Technology Inquiry, 2005.

⁸ *UK must go on promoting and funding science*, Nature Volume 483, 3 November.

konkurować QinetiQ, wyższe uczelnie, przemysł. Rząd wspierać będzie też organizacje przyczyniające się do wzrostu jakości produktów (Towers of Excellence i Defence Technology Centres), rozwijające współpracę międzynarodową w dziedzinie sieci i nauk informatycznych (International Technology Alliance z USA i Innovation & Technology Partnership for Guided Weapons Technology z Francją). DTS jest organizacją zacieśniającą współpracę przedsiębiorstw i uczelni wyższych, finansowaną wspólnie przez Ministerstwo Obrony i przemysł. Ministerstwo przeznaczają na jej działalność ok. 90 mln £ na okres 5 lat. Obszarami szczególnego zainteresowania DTS są: technologie bazodanowe i informatyczne, systemy bioniczne, zdalne sterowniki elektromagnetyczne, inżynieria systemów autonomicznych⁹.

Rząd brytyjski zdaje sobie sprawę, że samodzielnie może prowadzić tylko badania o najważniejszym strategicznym znaczeniu dla obronności, dlatego ogromną rolę przywiązuje do współpracy międzynarodowej.

Dzisiaj ok. 12% programów badawczych nie byłoby zrealizowanych bez współpracy międzynarodowej¹⁰. Głównymi partnerami są USA i kraje Europy, szczególnie Francja i Szwecja. Rośnie również rola Włoch we współpracy naukowo-badawczej.

Doskonale rozwija się współpraca W. Brytanii z USA. Brytyjczykom udaje się lepiej niż innym krajom europejskim konkurować o amerykańskie zamówienia obronne. Zawdzięczają to lepszemu wzajemnemu zrozumieniu i zaufaniu opartym na szerszych strategicznych relacjach i wzajemnym poszanowaniu przemysłowego i technologicznego potencjału, np. USA zakupiły w BAE Systems 155 mm lekką haubicę dla Korpusu Marines. Obecnie W. Brytania bierze udział w wielu wspólnych programach z USA, z których największym jest program samolotu JSF (Joint Strike Fighter). We wspólnych programach biorą udział takie przedsiębiorstwa brytyjskie jak: BAE Systems, Rolls-Royce, Cobham, Smiths i inne. Pełna współpraca z USA wymaga transferu określonych technologii. W. Brytania dąży do ustalenia takich ram współpracy, które umożliwią wymianę technologii i jednocześnie zapewnią warunki wzajemnego bezpieczeństwa¹¹.

⁹ *Defence Industrial Strategy, Defence White Paper*, MoD, December, 2005, s. 41.

¹⁰ Tamże, s. 42.

¹¹ Tamże, s. 45.

Wspólne programy państw UE

Wspólne programy państw UE to od chwili jej powstania łącznie 59 głównych programów, w tym¹²:

- samoloty i śmigłowce - 24,
- rakiety - 16,
- okręty - 3,
- pojazdy opancerzone - 1,
- różne systemy lądowe - 15.

Relatywnie mała liczba wspólnych programów państw UE wynika z tego, że w latach siedemdziesiątych tylko 42% wspólnych programów realizowanych było z partnerami unijnymi. Dopiero w latach dziewięćdziesiątych udział ten wzrósł do 57% i nadal zwiększa się (Tab. 1.).

Tabela 1. Struktura wspólnych zakupów i B+R państw UE

Zakupy	1971-1980	1981-1990	1991-2000
Wewnątrz EU	42%	43%	57%
EU-US	46%	46%	31%
EU-pozostali	12%	11%	12%
Razem	100%	100%	100%

Źródło: opracowano na podstawie: B. Heuinckx, *A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects*, Public Procurement Law Review Volume 17, Issue 3, 2008, s. 9.

Warto zwrócić uwagę na fakt, że różne kraje unijne w odmienny sposób były skłonne podejmować wspólne programy (Tab.2.).

¹² B. Heuinckx, *A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects*, Public Procurement Law Review Volume 17, Issue 3, 2008, s. 6.

Tabela 2. Struktura zakupów i B+R wybranych państw UE w latach 1995-1997

Zakupy	Niemcy	Włochy	Francja	Szwecja	Hiszpania	W. Bryt.
Narodowe	10%	30%	81%	70%	55%	81%
Wspólne	75%	50%	15%	15%	12%	10%
Import	15%	20%	4%	15%	33%	9%
Razem	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Źródło: opracowano na podstawie: B. Heuinckx, *A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects*, Public Procurement Law Review Volume 17, Issue 3, 2008, s. 7.

Kryzys gospodarczy po 2008 roku pogłębił trudności w samodzielnej realizacji zaawansowanych programów obronnych z powodu spadających PKB i zmniejszenia wydatków obronnych (Tab. 3.).

Tabela 3. Wybrane dane makroekonomiczne państw UE w latach 2006-2012 w mld EURO

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
PKB państw UE	12 178	12 650	12 835	12 304	12 503	12 705	12 653
Budżetu państw UE	5 707	5 790	5 992	6 222	6 276	6 216	6 232
Budżety obronne państw UE	210	214	215	206	201	195	190

Źródło: opracowano na podstawie: *Defence Data*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu, s. 7 [dostęp: 15.05.2016].

Pogorszenie sytuacji gospodarczej spowodowało w sferze obronności:

- cięcia w wydatkach na personel,
- cięcia w wydatkach na eksploatację i szkolenie,
- cięcia w wydatkach inwestycyjnych (Tab. 4.).

Tabela 4. Wydatki obronne państw UE wg przeznaczenia w latach 2006-2012 w mld EURO

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Wydatki na personel	119,1	111,1	112,1	104,5	102,4	100,9	95,7
Wydatki na eksploatację i szkolenia	46,7	49,1	45,2	46,8	45,3	46,3	44,8
Wydatki inwestycyjne (zakupy, badania i rozwój)	41,9	43,9	43,9	43,5	44,5	37,8	39,0
Pozostałe (razem z infrastrukturą)	8,8	9,8	9,3	11,3	8,7	10,2	10,0

Źródło: opracowano na podstawie: *Defence Data*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu, s. 12 [dostęp: 15.05.2016].

W efekcie można było zaobserwować po 2008 roku:

- rosnące wydatki na zakupy obronne z dostaw narodowych,
- malejące wydatki na wspólne europejskie programy dostaw obronnych,
 - malejące narodowe wydatki na badania i rozwój technologii,
 - malejące wydatki na wspólne europejskie badania i rozwój technologii (Tab. 5.).

Tabela 5. Wydatki narodowe i wspólne na zakupy i badania obronne w latach 2006-2012 w mld EURO

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Narodowe wydatki na zakupy	22,47	25,40	25,20	24,29	26,61	21,26	28,55
Wspólne wydatki na zakupy	6,08	6,11	7,07	7,14	7,29	7,34	5,74

Narodowe wydatki na badania i rozwój	2,72	2,16	2,03	1,94	1,81	1,84	1,73
Wspólne wydatki na badania i rozwój	0,25	0,33	0,41	0,29	0,25	0,26	0,14

Źródło: opracowano na podstawie: *Defence Data*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu, s. 19-20 [dostęp: 15.05.2016].

W konsekwencji w żadnym z analizowanych okresów nie udało się osiągnąć pożądanego poziomu 35% udziału wspólnych programów dostaw w wydatkach na zakupy obronne i 20% udziału wspólnych prac badawczo-rozwojowych w obszarze technologii w wydatkach obronnych na badania i rozwój.

Pogłębiająca się integracja gospodarczo-obronna państw UE, szczególnie po powstaniu Europejskiej Agencji Obrony (EDA), rozszerzyła zakres wspólnych programów państw UE od dwu i wielostronnych programów do wspólnych inwestycji zarządzanych przez EDA. Priorytetem stały się programy badawczo-rozwojowe w dziedzinie technologii. Od chwili powstania EDA w roku 2004 zrealizowano 150 programów badawczo-rozwojowych w dziedzinie technologii na łączną sumę 500 mln euro¹³. Ustalono trzy główne kierunki wspólnych badań i rozwoju¹⁴:

1. pozyskiwanie i przetwarzanie informacji (IAP - Information Acquisition and Processing),
2. systemy naprowadzania, środki miotające i materiały (GEM - Guidance, Energy and Materials),
3. środowisko, systemy i modelowanie (ESM - Environment, Systems and Modelling).

W ramach pierwszego kierunku są prowadzone prace z zakresu opracowywania komponentów systemów pozyskiwania i przetwarzania informacji, systemów wykrywania i przetwarzania sygnałów radiowych i optycznych oraz systemy informacyjne pola walki i sieci dowodzenia.

W ramach drugiego kierunku są rozwijane materiały i komponenty, środki miotające, pociski i amunicja oraz systemy naprowadzania i kontroli.

Trzeci kierunek badań i rozwoju obejmuje systemy powietrzne, morskie i kosmiczne wraz z ich środowiskiem oraz ochronę ludzi przed środkami masowego rażenia.

¹³ *Towards Enhanced European Future Military Capabilities EUROPEAN DEFENCE AGENCY ROLE IN RESEARCH & TECHNOLOGY*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu, s. 5 [dostęp: 15.05.2016].

¹⁴ *Research & Technology*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu, s. 7 [dostęp: 15.05.2016].

W 2012 roku zakończono 9 wspólnych programów badawczo-rozwojowych na łączną sumę 47,81 mln euro. W tym samym roku podpisano umowy na 12 wspólnych programów badawczo-rozwojowych na łączną sumę 52,2 mln euro. Największe programy to¹⁵:

- Technologia mikrofalowych obwodów scalonych na bazie azotanów galu do nowoczesnych radarów. Program o wartości 12,5 mln euro realizowany przez konsorcjum przedsiębiorstw z 5 państw: Francji, Holandii, Szwecji, W. Brytanii i Danii.

- Sieci dowodzenia odporne na rażenia. Program o wartości 7,2 mln euro realizowany przez konsorcjum przedsiębiorstw z 7 państw: Francji, Holandii, Szwecji, Finlandii, Portugalii, Danii i Polski.

- Laser półprzewodnikowy pracujący w podczerwieni do zastosowań wojskowych. Program o wartości 5,5 mln euro realizowany przez konsorcjum przedsiębiorstw z 3 państw: Francji, Włoch i Danii.

W 2007 roku współpraca gospodarczo-obronna państw UE w obszarze badań i rozwoju technologii wojskowych osiągnęła nowy poziom- wspólnych unijnych programów inwestycyjnych (JIP- Joint Investment Program) zarządzanych przez Europejską Agencję Obronną. Ważną rzeczą jest to, że we wszystkich programach inwestycyjnych bierze udział Polska. Pierwszą inwestycją był program ochrony sił zbrojnych (Tab. 6.).

Wzięto w nim udział 20 państw, a budżet wyniósł 55 mln euro. Podjęty program inwestycyjny dotyczył następujących obszarów¹⁶:

1. kolektywne przetrwanie - 5 projektów,
2. taktyczna łączność bezprzewodowa - 3 projekty,
3. analiza danych i uogólnianie - 5 projektów,
4. planowanie działań i szkolenie w warunkach asymetrycznych - 5 projektów.

Tabela 6. Wspólne inwestycje badawczo-rozwojowe państw UE w mld euro

Tytuł	Liczba państw	Wartość
Ochrona sił zbrojnych	20	55
Innowacyjne rozwiązania i nowe technologie (etap I)	11	15,6
Innowacyjne rozwiązania i nowe technologie (etap II)	8	5,2
Bezzałogowe statki morskie	11	53

¹⁵ Tamże, s. 27.

¹⁶ Tamże, s. 15.

Ochrona przed bronią masowego rażenia	wszystkie	-
Zdalnie kierowane statki powietrzne	11	-

Źródło: opracowano na podstawie *Research & Technology*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu, s. 15-18 [dostęp: 15.05.2016].

Kolejnym programem inwestycyjnym jest program innowacyjnych rozwiązań i nowych technologii, którego pierwszy etap uruchomiono w 2012 roku. Przystąpiło do niego 11 państw, a budżet wynosi 15,6 mln euro. W ramach programu realizowanych jest 10 projektów i dwa badania studyjne. Projekty dotyczą następujących obszarów¹⁷:

1. monitorowanie pęknięć kadłubów samolotów,
2. osobiste testy skażenia biologicznego,
3. miniaturowe radary meteorologiczne do superlekkich samolotów bezzałogowych.

Powodzenie realizacji tego programu inwestycyjnego przyczyniło się do uruchomienia w 2013 roku kolejnego etapu programu. Przystąpiło do niego 8 państw i budżet wynosi 5,2 mln euro. Realizowane projekty obejmują następujące obszary¹⁸:

1. środowisko i czynnik ludzki,
2. materiały,
3. przetwarzanie sygnałów i symulacje.

Kolejnym programem inwestycyjnym uruchomionym w 2013 roku jest program bezzałogowych statków morskich, do którego przystąpiło 11 państw i którego budżet wynosi 53 mln euro. Celem programu jest stworzenie bezzałogowych statków morskich, które mogłyby realizować następujące zadania¹⁹:

1. trałowanie min morskich,
2. niszczenie dryfujących min,
3. ochrona morskich portów,
4. zwalczanie okrętów podwodnych.

Do kolejnego programu - ochrony przed bronią masowego rażenia przystąpiły w tym samym roku wszystkie państwa członkowskie UE. Programem objęto badania w obszarach²⁰:

1. rozpoznanie skażeń biologicznych - 7 projektów,
2. rozpoznanie skażeń chemicznych - 3 projekty,
3. rozpoznawanie mieszanych skażeń - 1 projekt,

¹⁷ Tamże.

¹⁸ Tamże, s. 16.

¹⁹ Tamże.

²⁰ Tamże, s. 17.

4. symulacja i modelowanie skażeń - 1 projekt.

W 2014 roku uruchomiono kolejny program inwestycyjny - zdalnie kierowane statki powietrzne. Do programu przystąpiło 11 państw. Celem programu jest stworzenie zdalnie kierowanych statków powietrznych, które mogłyby realizować następujące zadania²¹:

1. zarządzanie ruchem lotniczym,
2. automatyczny start i lądowanie,
3. rozpoznawanie warunków pogodowych,
4. autonomiczne monitorowanie sytuacji i podejmowanie decyzji.

Pierwszy program inwestycyjny jest już w fazie „zbiorów”, pozostałe programy w fazie „zasiewów”. Oczekuje się, że wyniki będą w ciągu 4-5 lat od uruchomienia programów.

Podsumowanie

Przedstawiony materiał pokazuje, że współpraca gospodarczo-obronna państw UE to konieczność. Jest ona szczególnie pożądana w obszarze rozwoju najnowocześniejszych technologii militarnych. Współpraca ta stale rozwija się i osiągnęła nowy wymiar w postaci wspólnych programów inwestycyjnych państw UE zarządzanych przez Europejską Agencję Obronną. Trzeba podkreślić, że w tej współpracy aktywnie uczestniczy również Polska. Jest to dla naszego kraju wyjątkowa szansa zapewnienia gospodarce i siłom zbrojnym dostępu do najnowocześniejszych technologii militarnych i zastosowań cywilnych.

Bibliografia

1. *Defence Industrial Strategy, Defence White Paper*, MoD, December 2005.
2. EEF South Employer Survey, 2003.
3. Hartley Keith, Martin Stephen, *UK Firms' Experience and Perceptions of Defence Offsets: Survey Results*, Defence and Peace Economics, vol.6, 1995.
4. Heuninckx Baudouin, *A Primer to Collaborative Defence Procurement in Europe: Troubles, Achievements and Prospects*, Public Procurement Law Review, Volume 17, Issue 3, 2008.
5. Kaldor Mary, *European Defence Industries – National and International Implications*, ISIO Monographs, vol. 1, no. 8.
6. Science & Innovation Investment Framework 2004-2014, HM Treasury.
7. Smith Dan, *The Defence of Realm in the 1980's*, Croom Helm, London, 1980.

²¹ Tamże.

8. *Strategic Science provision in English Universities*, HOC Select Committee on Science and Technology, Inquiry, 2005.

Źródła internetowe

1. *Defence Data*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu.
2. *Research & Technology*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu.
3. *Towards Enhanced European Future Military Capabilities EUROPEAN DEFENCE AGENCY ROLE IN RESEARCH & TECHNOLOGY*, European Defence Agency, www.eda.europa.eu.

ECONOMIC AND DEFENCE COOPERATION OF EU STATES

Risings costs of providing weapons and equipment for modern armies have led to countries' increased interest in economic and defence cooperation. The paper presents the significance of this cooperation for the countries of the European Union. The author explains the essence of the economic and defence cooperation, ways of its implementation, and the benefits that can be gained from this cooperation. The paper focuses on the implementation of joint programs of acquiring modern weapons, in particular the programs in the area of research and development of modern military technologies. The presented analysis underlines a new quality of EU states' cooperation, i.e. the making of joint development investments by EU states, which is managed by the European Defence Agency.

Keywords: economic and defence cooperation, types of economic and defence cooperation, EU states' joint programs